

att förlänga Rymdfärjans användning med några år. NASA behöver mer pengar för att ha råd med detta och man avskräcks av den höga risken för haverier.

Astronaut Selection Team – Dag, Kerstin, Carin och jag

Jag har redan nämnt att ESA startade rekrytering av en ny kader astronauter under 1990-1992. Varje medlemsland fick skicka fem kandidater till uttagningen på europeisk nivå. Detta gynnade naturligtvis de små länderna. Det var respektive lands rymdorganisation som skulle leverera in kandidatnamnen och i Sverige valde Rymdstyrelsen att själv organisera urvalsprocessen. Rymdstyrelsens då ganska nytillträdde generaldirektör, astrofysikern Kerstin Fredga satte upp det hon kallade ASTE, Astronaut Selection TEam.

I det ingick professorn i omgivningsfysiologi vid Karolinska Institutet, Dag Linnarsson, som var ordförande i kommittén, Kerstin Fredga, jag själv och rymdstyrelsens administrativa chef Carin Santesson som sekreterare. Hans Hjort från Sjukvårdsstyrelsen var oftast adjungerad till kommitténs sammanträden. Kommittén anlätade många experter, bl.a. den kände professorn i psykiatri i Lund Sten Levander och Ulla Lindgren, chefspsykolog inom östra militärområdet.

Varför Kerstin ville ha mig med vet jag inte riktigt, men jag hade ju suttit i Columbusprojektets programråd och kan väl sägas vara väl bevandrad i rymdhistorien. Hur som helst så

var jobbet som "sidekick" i ASTE ett av de roligaste uppdrag jag någonsin haft i rymdbranschen. Kommitténs medlemmar är sannerligen ingen samling dysterkvistar. Vi skrattade mycket och Carins hästgarv genljöd ofta under mötena. Precis som vid alla anställningsintervjuer – och detta var ett slags anställningsintervju – ansträngde sig de sökande att vara trevliga och visa alla sina goda sidor.

Den 21 juni 1990 sattes ESA:s annons om den nya astronaututtagningen in i svenska tidningar, bl.a. Svenska Dagbladet, Göteborgsposten och Norrbottens-Kuriren. Kandidaterna skulle ha skickat in sina handlingar den 14 september.

Plastmappar i en lång rad

Redan den 13 september 1990 hade vi det första mötet i kommittén där vi började gå igenom ansökningarna trots att ansökningstiden gick ut dagen därpå. Det kom in 293 ansökningar. Sen träffades vi tre gånger på kort tid – 22, 24 och 29 oktober – för att den 14 november fastställa utgallringen ned till 157 sökande. Vår uppgift var nu att ur dessa 157 sökande välja ut 20 kandidater för olika tester och intervjuer. Precis när vi gjorde detta urval vet jag inte säkert, men vi hade möten den 3 december och 18 december 1990. Jag minns att vi lade in alla ansökningar i varsin genomskinlig plastmapp och placerade ut dem i rad på ett

THE EUROPEAN SPACE AGENCY
is looking for up to
10 ASTRONAUTS
TO TAKE PART IN THE FORTHCOMING
EUROPEAN SPACE MISSIONS:

the Hermes and Columbus manned space flights, preparatory missions on the NASA Shuttle (with Eureka, Spacelab), and Hermes development flights.

Applicants must be nationals of ESA Member States (Austria, Belgium, Denmark, Federal Republic of Germany, France, Ireland, Italy, the Netherlands, Norway, Spain, Sweden, Switzerland, United-Kingdom) or Associate Member State (Canada), preferably aged 27 to 37, be in very good health, measuring 1.53 to 1.90 m, and also speak English.

They must have a university degree in Natural Sciences, Engineering, or Medicine and should also have three years of post-graduate related professional experience or piloting experience acquired as test, military, or airline pilot.

Applicants who are selected as candidate astronauts will be offered ESA contracts. They will be located in Porz-Wahn near Cologne in the Federal Republic Germany but will be called upon to travel extensively during their training and preparation for their missions.

The conditions are those of an International Organisation, including expatriation and family allowances, and a social security and pension scheme. Relocation expenses will be paid.

The selection of Swedish candidates will be made by the Swedish National Space Board (SNSB).

Applications can be made on special forms only. Those forms can be obtained from the SNSB. Written requests for application forms should be addressed to:
Swedish National Space Board – Rymddelegationen
Box 4006, 171 04 SOLNA

The completed applications forms, including a special health certificate, should have reached the SNSB no later than September 14, 1990.

Figur 119 Så här såg annonsen i svenska tidningar den 21 juni 1990 ut. Observera felstavningen av ordet professionell! Inte så professionellt!

långt sammanträdesbord. Sen läste vi alla varenda ansökan och ordnade dem i rangordning genom att helt enkelt flytta runt dem på bordet. Vid ena änden av bordet lade vi den som vi ansåg hade den bästa chansen att bli utsedd till astronaut och så vidare utefter bordets längd.

Det blev mycket diskussioner runt bordet. Vad är det som kommer att fälla utslaget i uttagningen på europeisk nivå? Ett fysiskt praktexemplar? Bästa akademiska meriter? Den mest socialt kompetenta personen? Eller en magisk kombination av dessa egenskaper, men vilken kombination? Vi stötte och blötte bland annat om det var nödvändigt att ha doktorsexamen eller om det räckte med att vara t.ex. civilingenjör? Vi valde så småningom att skicka två av vardera sorten.

Vi skulle också skicka kandidater till att bli rymdpiloter, d.v.s. sådana som skulle kunna spaka rymdfärjan Hermes. Både trafik- och stridspiloter sökte jobbet och vi använde medicinsk expertis från försvaret för att hjälpa till med urvalet – av både piloter och de som aspirerade på jobbet som forskare ombord på ett rymdlaboratorium – ”laboratoriespecialist” tror jag termen var. En av dessa medicinska experter från försvaret verkade ha sin uppfattning klar från början: *”Ingen civilist klarar kraven”*. Till all lycka hade han fel!

”Få upp en svensk i rymden!”

Redan när vi träffades första gången i kommittén gjorde Kerstin på olika sätt klart för oss att vårt mål var mycket enkelt: *”Få upp en svensk i rymden!”* Vi skulle inte ta några andra hänsyn – ingen kvotering bland kandidaterna med avseende på kön, födelseort, föräldrarnas ursprung eller annan faktor. Politisk korrekthet eller ”rättvisa” var inget randvillkor – endast målet att få upp en svensk i rymden gällde! Det var uppfriskande!

Den 16 januari 1991 beslöt kommittén att intervjua 22 personer – vi lyckades inte riktigt hålla oss till målet att bara tala med 20. Intervjuerna planerades till vecka 7 och 8 och skulle äga rum på Dags institution på Karolinska Institutet i Solna. Som ett kuriosum kan man läsa i protokollet från mötet att de sökande skulle få 400:-/natt i hotellersättning.

Under perioden 15-21 februari 1991 genomfördes intervjuerna och medicinska och psykologiska tester. Den 16-17 februari var en veckohelg och det var då vi gjorde de flesta intervjuerna. Christer Fuglesang intervjuades den 17 februari. I min anteckningsbok från intervjuerna har jag en tabell i vilken jag karakteriserat varje kandidat. En av egenskaperna som jag värderat var ”karisma” och i Christers kolumn har jag skrivit: *”Pojkaktig charm, skrattar ofta, trevlig, sludrar”*. Ja, Christer sludrar faktiskt en smula, men det är ju en del av hans ”pojkaktiga charm”.

Jag avslöjar nog ingen statshemlighet om jag vidarebefordrar psykologens Ulla Lindgren omdöme om Christer som med myrskrift står längre ned i samma tabell: *”Öppen, vaken, charmig. Entusiastisk. Lätt för kontakt. Topperson”*.

Maria Borelius gör entré

Jag tror det var under dessa långa intervjudagar som Sveriges Television var där och filmade för ett populärvetenskapligt program. Det var den från regeringsbildningen 2006 beryktade journalisten Maria Borelius som höll i intervjumikrofonen. Hon hade ett spädbarn med sig som vi alla fick ha i famnen från tid till annan. Maria bestämde sig för att ta en chans och ge lite mer utrymme åt en kandidat som hon trodde vi och ESA skulle utse – den mycket trevlige Per Hagmar, doktor i biofysikalisk kemi på Chalmers. Maria hade på sätt och vis rätt – Per var med i den grupp vi sände till ESA.

Bilar och böcker

Under intervjuerna med var och en av kandidaterna följde vi naturligtvis ett något så när fast schema, men vi hade också lite friare frågor. Vi frågade lite mer avspända och kul frågor som vi hoppades skulle ge ett intryck av vem den sökande var – ganska normalt för anställningsintervjuer. Jag hade för mig att man kan få reda på något om en människas inre genom att ta reda på vilket motorfordon de har. Det slog väl inte alltid så väl ut, Christer körde en Saab 9000. Långt senare frågade jag honom om detta och då insköt hans fru Lisa att det var hon som bestämde vilken bil familjen – och Christer – skulle ha! Men andra kandidater hade lite mer exotiska åkdon som en Harley-Davidson eller en Cadillac. Någon annan i kommittén ställde naturligtvis en annan standardfråga i anställningsintervjuer – senast lästa bok. Christer svarade *”Rosens Namn”* av Umberto Eco. Ett bra svar, tyckte jag.

Kommittén träffades den 5 mars 1991 för att summera resultaten och förbereda beslutsmötet som inträffade fredagen den 12 april 1991 – på trettioårsdagen av Gagarins rymdfärd. Den dagen valde vi ut de fem kandidaterna bland sju personer. Vi kände oss mycket nöjda med vårt val. Förutom Christer, Per ingick civilingenjören på Ericsson Maria Edberg, civilingenjören och flygofficeren Magnus Ljungdahl och Peter Månsson, civilingenjör från Rymdbolaget. Alla dessa, utom Per Hagmar, var på plats i Florida när Christer sändes upp i rymden femton år senare. Dag och jag reste också dit.

Den 24 april 1991 presenterades de fem kandidaterna av industriminister Rune Molin vid en presskonferens i receptionen till det hus i Solna där Rymdstyrelsen och Rymdbolaget fortfarande (2010) delar. Sen malde kvarnarna långsamt och efter många tester valde ESA till slut ut en grupp om 25 personer ur de 59 ansökningar man fått in. Christer kallades till en sista intervjuomgång hos ESA den 20-21 februari 1992. Den 15 maj 1992 kom slutligen beskedet från ESA om att Christer utnämns till astronaut. Vår lilla kommitté – the Astronaut Selection TEam – hade lyckats med det vi kunde göra för att få upp en svensk i rymden

Inget är som väntans tider

Vad som hände sen har Christer ju beskrivit i sin bok, men Christers astronautkarriär inträffade under en mycket turbulent period i världspolitiken och bemannad rymdfart. Det var en stor del av anledningen till att han fick vänta länge, länge, på ”sin tur”.

Våren 2002 hade jag varit informationschef på Rymdbolaget ett år och funderade mycket på vilken positiv inverkan på allmänhetens och politikernas intresse för rymdverksamheten en rymdfärd för Christer skulle kunna få. Han hade nu väntat tio år. Vad kunde man göra för att han skulle få göra en rymdfärd? Jag hade inga patentidéer, men kunde konstatera att andra länder i Europa, även små länder, hade skrapat ihop ansevärd summor för att betala ryssarna för att sända upp deras astronauter till ISS.

Skulle det gå att göra något liknande i Sverige? Skulle det vara en bra idé överhuvudtaget? Skulle inte ett sådant arrangemang bara vara en uppvisning i nationalism? Om Christer inte hade något meningsfullt uppdrag i rymden skulle ju en sådan sponsrad rymdfärd bara vara ett jippo. Om han skulle göra en sådan nationellt finansierad rymdfärd måste han därför göra nytta i rymden åt ESA eller NASA. Annars vore han ju bara en turist i rymden. Sådana här tankar bollade jag runt med Rymdbolagets vd, Claes-Göran Borg, utan att vi kom till någon tydlig slutsats. Och vad hade vi kunnat åstadkomma?

Men just då – i mars 2002 – kom slutligen det besked vi väntat på så länge. Christer skulle ingå i en expedition som skulle bygga vidare på rymdstationen ISS. Han hade tagits ut till astronaut som ”laboratory specialist” men fick i själva verket uppdraget att utföra monteringsarbete och tre rymdpromenader. Men det var ett riktigt uppdrag i rymden – och det var ett krävande uppdrag.

Det skulle dröja ytterligare drygt fyra år innan Christer kom iväg. Det förfärliga haveriet med rymdfärjan Columbia och de svårigheter man sedan råkade ut för när man skulle återuppta färderna med Rymdfärjan prövade ju Christers och allas vårt tålamod till det yttersta.

Ett brev betyder så mycket

Men till slut var det dags. I mitten av september 2006 kom ett brev undertecknat av hela besättningen på rymdfärjan Discovery för uppdraget STS-116, inklusive Christer. Det var en inbjudan att bevittna uppskjutningen på plats. Min fru Inger Albrektsson och jag bestämde oss omedelbart för att resa till Florida för att se Christer sändas upp, oberoende av kostnader – en sådan chans återkommer inte. Med den inbjudan vi fått skulle vi kunna få bra åskådarpplatser.

Någon tid senare fick jag dessutom uppdraget av Rymdstyrelsen att fungera som deras talesperson vid NASA:s presscentrum vid Kennedy Space Center. Alla VIP-personer skulle vara på hedersläktaren medan pressen ”stängdes in” på ”pressläktaren. Media behövde någon som kunde hålla dem glada och nöjda med fakta, anekdoter glada tillrop. Det jobbet passade mig bra. Jag skrev dagbok under Floridavistelsen. Här några utdrag:

Onsdag 6 december

”... ESA:s och Lisa Fuglesangs mottagning på Courtyard Marriott Hotel [i Cocoa Beach] startade klockan 19 ... Där var en stor skara med VIP:ar med Lars Leijonborg och Maud Olofsson i spetsen. Övriga deltagare bl.a. Fredrik Engström, Claes-Göran Borg, Per Tegné¹⁰⁹, Lena Torell¹¹⁰, Pär Omling¹¹¹...”

... Jag talade också med Maria Edberg, en av de svenska astronautkandidaterna 1991 ...

... kl. 20 framträdde Christer på telefonledning och talade med ESA-chefer, Fredrik Engström, Per Tegné, Lars Leijonborg, Maud Olofsson och Lisa Fuglesang. Trevligt ...”

Torsdag 7 december

”... Ja, den stora dagen började med fint väder. Vi gick upp tidigt för jag skulle på rymdseminarium med ministrarna Olofsson och Leijonborg klockan 9. Seminariet hade varit intressant, särskilt ministrarnas anföranden som var riktigt lovande – de hade blivit insålda på ”rymden” – verkade det ...

... Nedräkningen gick smidigt tekniskt sett och från T - 40 minuter var jag på det lilla TV-podium som SVT och TV4 samsades om. Det blev snärjigt. Flygplan cirklade i luften hela tiden för att kolla molnhöjden över startrampen. Men molnen var för låga, uppskjutningen flyttades fram någon dag och stor besvikelse utbröt bland journalisterna – trots alla mina varningar om hur osäkra sådana här tillställningar är ...”

Figur 120 Christer och Lisa Fuglesang tillsammans med den kommitté som 1991 utsåg Christer till en av fem svenska kandidater till ESA:s astronautkår. Bilden tagen i januari 2007 en knapp månad efter Christers rymdfärd. Fr.v. Sven Grahn, Kerstin Fredga, Lisa Fuglesang, Christer Fuglesang, Dag Linnarsson, Carin Santesson. Vi träffades på lunch hemma hos Dag Linnarsson. (Foto: S Grahn)

¹⁰⁹ Rymdstyrelsens generaldirektör.

¹¹⁰ Ingenjörsvetenskapsakademins dåvarande direktör.

¹¹¹ Vetenskapsrådets generaldirektör.

Lördag 9 december

”... Vädret var strålande när vi vaknade. Rapporterna från raketbasen på morgonen var att tankningen av rymdfärjan låg ordentligt bakom tidsschemat. Det verkade som om man tvekade om att börja tankningen p.g.a. de usla väderutsikterna (70 procent emot uppsändning). Men tankningen kom till slut igång ...

... Jag gav mig iväg strax efter kl. 14 till Kennedy Space Center och kom fram till Gate 2 kl. 14.35, men fick vänta en timme och fem minuter innan någon buss ut till presscentret dök upp. Sju andra otåliga mediapersoner, inklusive TT:s korrespondent och en journalist från den japanska tidningen Asahi Shimbun (som varit i Stockholm 2002 för att bevaka Nobel-festen då två japaner fick pris) stod och väntade ...

... Vädret var bra, så det var svårt att förstå den pessimistiska prognosen att det var 70 procent riskatt vädret skulle stoppa uppskjutningen. Det största problemet sades vara sidvinden vid landningsbanan vid Kennedy Space Center som behövs om rymdfärjan måste återvända till startplatsen – något som kan ske upp till den fjärde minuten efter starten ...

... När mörkret föll såg man stjärnor och när bussen med astronauterna kom förbi Vehicle Assembly Building och stannade helt kort för att släppa av personal stod jag och Tomas von Heijne från SVT vid dikeskanten och vinkade frenetiskt. Jag hade på mig min keps med 'KTH' i stora bokstäver! ...

... Vid 19-tiden reviderade plötsligt vädertjänsten sin prognos och angav sannolikheten att vädret skulle samarbeta till 70 procent. Men man sände ändå ut ett spaningsplan för att kolla en molnbank i nordost, men den var tydligen inget problem ...

... Vips var klockan 20 och jag skulle framträda i TV4 en kvart senare. Sen tog SVT över klockan 2037, en minut innan nedräkningen startade från T – 9 minuter. Jag hade tagit med mig hands-free-lurarna till mobiltelefonen [som har inbyggd FM-radio] och kunde på så sätt lyssna på ”Shuttle Launch Control” via en lokal FM-station. På torsdagen hade jag inte en aning om vad som pågick när jag talade i TV. Alla andra, inklusive TV-tittarna, visste mer... Så kunde jag ju inte ha det!

Thomas von Heijne frågade mig i direktsändning vad jag skulle vilja säga till Christer om tillfälle gavs. Jag svarade: 'Ha det så kul. Man ska ha kul på jobbet'...

... Allt gick som på räls från starten kl. 20.47.45 lokal tid. Skådespelet vid starten är obeskrivligt egentligen, men ljuset och ljudet var helt i nivå med förhållandena för 34 år sedan då jag såg Apollo-17 starta mot månen i december 1972. Rökplymen från rymdfärjan skymde när startraketerna kastades, men sen såg man rymdfärjan långsamt sänka sig mot horisonten och försvinna ungefär sex minuter efter starten ... Ja, resten är ju historia.”

Min fru Inger såg uppskjutningen från VIP-läktaren tillsammans med forskaren i rymdfysik Ella Carlsson¹¹². När nedräkningen gick under minus fem minuter sjöngs ”Star-spangled Banner” i högtalarna vid VIP-läktaren. När den sången var slut tog Inger och kringstående svenskar spontant upp ”Du gamla Du fria”. Sen sjöng man några julsånger. När Rymdfärjan lyfte grät Ella och kanske även Inger en skvätt. Det var ett emotionellt ögonblick.

---

¹¹² I skrivande stund (januari 2010) är Ella Carlsson doktor i rymdfysik och arbetar som major i flygvapnet och tjänstgör i Högkvarteret.